

РОЗДІЛ VI. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ І СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

УДК 378: 81'271

Я. О. Гаращук

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ТЕКСТУ КОМЕДІЇ В. ШЕКСПІРА «ДВАНАДЦЯТА НІЧ»)

У статті висвітлено особливості мовної системи в епоху Середньовіччя, зокрема здійснено лінгвістичний аналіз складнопідрядних речень із підрядними додатковими на основі оригінального тексту комедії Вільяма Шекспіра «Дванадцята ніч».

Ключові слова: синтаксис, підрядні речення, сполучники підрядності.

Постановка проблеми. Творчість В. Шекспіра посідає належне місце у скарбниці цінностей загальнолюдської культури, тому викликає беззаперечний інтерес як літературознавців, мистецтвознавців, педагогів, істориків, так і мовознавців, які, досліджуючи мовний стиль поета і драматурга, формують уявлення про особливості мовної системи в епоху Середньовіччя.

Сучасні граматисти (І. Буніятова [1], Г. Семененко [2] та ін.) приділяють значну увагу вивченню проблем функціонування й розвитку мовних систем. Науковці виявляють стійкий інтерес до питань, пов'язаних із природою речення в синхронному та діахронному аспектах. Однак дотепер бракує студій, у яких здійснювався б системний аналіз внутрішньо- й зовнішньомовних чинників становлення складнопідрядного додаткового речення в англійській мові.

Метою статті є здійснення лінгвістичного аналізу складнопідрядних речень із підрядними додатковими, здійсненого на основі оригінального тексту комедії Вільяма Шекспіра «Дванадцята ніч».

Виклад основного матеріалу. Великий англійський драматург у своїх комедіях використовував різноманітні способи об'єднання складних (у нашому випадку складнопідрядних додаткових) речень. Так, у творах зустрічаються поєднання нерівноправних частини складного речення (підрядне та головне речення) за допомогою сполучника підрядності *that* та питального займенника *what*. Літератор також активно застосовував речення з комбінованим типом зв'язку.

Сполучник підрядності *that* уживався автором найчастіше для поєднання головного і складнопідрядного речення. Існує припущення, що цей сполучник походить ще з праїндоевропейської мови-основи (санскрит – *tad*; давньосаксонське – *daz*; давньофрізьке – *thet*; давньоанглійське – *thæt*). Він має декілька значень: займенник (позначає особу, предмет, які вже відомі з контексту – 'You never cared about me.' 'That's not true. '); детермінант (обмежує значення слова, фрази – that black cat) і, власне, сполучне слово. У цій функції *that* поєднує головне й підрядне додаткове речення. Часто додаткові речення відносяться до дієслова-присудка головного речення. Напр.: He **said that he was afraid.**

Другим за частотністю вживання в якості сполучного слова є питальний займенник *what*). Це слово з'явилося в середньоанглійському періоді (перше зафіксоване вживання відбулося до дванадцятого століття). Воно походить від давньоанглійського *hwæt*, яке, у свою чергу, має спільне коріння з давньофрізьким *whet*, давньоверхньонімецьким *hwaz* (сучасне німецьке *was*) і давньоскандинавським *hvatr*.

Ознайомлення з оригінальним англомовним текстом комедії Вільяма Шекспіра «Дванадцята ніч» дозволило здійснити граматичний аналіз указанного тексту, зокрема на рівні синтаксису складнопідрядного речення. Нами виявлено значна кількість складнопідрядних речень із підрядними додатковими.

Проведене дослідження показало, що драматург використовував різні способи компонування складнопідрядних речень із підрядними додатковими:

I. Складнопідрядне речення мінімальної структури – головне речення знаходиться перед підрядним додатковим (постпозиція). Цей тип підрядних додаткових речень виявився найпоширенішим у комедії «Дванадцята ніч»: They that add, moreover, **he's drunk nightly in your company**; Madam, young fellow swears **he will speak with you**; I told him **you were sick**; Will you make me believe **that I am not sent for you**; Heavens so shine **that they may fairly note this act of mine**; I know not **what 'twas but distraction**.

II. Складнопідрядне речення мінімальної структури – підрядне додаткове речення знаходиться перед головним (препозиція): **Fetch him off**, I pray you; **What I am, and what I would**, are as secret as maidenhead.

III. Складнопідрядне речення мінімальної структури – підрядне речення додаткове вклинюється в головне (інтерпозиція): Sir Toby will be sworn **that I am not a fox**, but he will not pass his word for twopence that you are not fool; He says **he'll stand at your door like a sheriff's post, and be the supporter to a bench**, but he'll speak with you.

IV. Багатокомпонентне складнопідрядне речення із супідрядністю: Say **that some lady, as perhaps there is, hath for your love as great pang of heart as you have for Olivia**; I'll tell thee, **I am almost sick for one**, though I would

not have it grow on my chin; My lady bade me tell you that, **though she harbors you as her kinsman, she's nothing allied to your disorders.**

V. Багатокомпонентне складнопідрядне речення з паралельною підрядністю: He shall think by the letters **that thou wilt drop that they come from my niece, and that she's in love with him;** I hope, sir, **you are, and I am yours;** ; I do assure you **'tis against my will;** it is possible **that my deserts to you can lack persuasion.**

Нерівноправні частини складного речення – залежну частину (підрядне речення) та підпорядковуючу частину (головне речення) автор пов'язує за допомогою сполучника підрядності **that** (I shall crave of you **that I may bear my evils alone**); питальних займенників **what** (I prithee tell me **what thou think'st of me**). У творі зустрічаються також безсполучникові складнопідрядні додаткові речення: I told him _ *you were asleep*, і речення з комбінованим типом зв'язку: Be pleased **that I shake off these names** _ *you give me*.

За допомогою сполучних слів, які не тільки пов'язують підрядне речення з головним, а й разом із тим є членами підрядного речення, автор виражає ті чи інші відношення між частинами речення. Підрядна частина може стосуватися як одного слова в головній частині, так і розкривати зміст усього речення.

У комедії В. Шекспіра «Дванадцята ніч» зустрічаються підрядні додаткові, які підпорядковуються присудку головного речення (або головному членові, якщо головне речення безособове, інфінітивне, означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове), вираженому дієсловом (здебільшого сильного керування), що означає:

– процес сприймання: I **heard** my lady talk of it yesterday;

– процес мовлення: I **pray** you keep it in; Thou **hast said** to me a thousand times *thou never shouldst love woman like to me*; I **confess** myself and Toby set this device against Malvolio here; **Tell** him he shall not speak with me; She **adds**, moreover, *that you should put your lord into a desperate assurance she will none of him*; I **have persuaded** him the youth's a devil;

– розумові процеси: I **think** we do not know the sweet Roman hand; I **think** I have the back-trick simply as strong as many man in Illyria; I **know** the knight is incensed against you; One **would think** his mother's milk were scarce out of him; I **think** it rather consists of eating and drinking; I **think** oxen and wain-ropes cannot hale them together;

– волевиявлення: I **protest** I take this wise men.

Найпоширенішим способом компонування складнопідрядних речень із підрядними додатковими у творі «Дванадцята ніч» є складнопідрядне речення мінімальної структури – головне речення знаходиться перед підрядним додатковим (постпозиція). Переважна більшість підрядних і головних речень пов'язані між собою за допомогою сполучного слова **that**

і підрядні додаткові підпорядковуються присудку головного речення, вираженому дієсловом, що означає процес мовлення.

Висновок. Дослідження оригінального англomовного тексту комедії Вільяма Шекспіра «Дванадцята ніч» показало, що авторське використання речень із підрядними додатковими мало свою специфіку. Вивчення граматичної структури тексту драматурга (зокрема синтаксису складнопідрядного речення) засвідчило: активне використання складнопідрядних речень із підрядними додатковими є однією із характерних рис творчої манери класика англійської літератури.

Список використаної літератури

1. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV – XIII ст.) – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2003. – С. 44.
2. Семененко Г. М. Підрядні речення обставини причини в давньоанглійській мові: структура та функціонування: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2003.
3. Shakespeare W. Comedies: Volume I. – London: David Campbell Publishers Ltd, 1995. – 606 p.

Ярослава Гаращук. Синтаксические особенности придаточных предложений Средневековья (на примере анализа текста комедии В. Шекспира «Двенадцатая ночь»).

В статье говорится об особенностях языковой системы в эпоху Средневековья, в частности произведен лингвистический анализ сложноподчиненных предложений с придаточными дополнительными на основе оригинального текста комедии Вильяма Шекспира «Двенадцатая ночь».

Ключевые слова: синтаксис, придаточные предложения, союзы подчинительные.

Yaroslava Garashchuk. Syntactical features of the subordinate clauses in the Middle Ages (by the example of studying the text of the comedy “ The twelfth night” by W. Shakespeare).

The article says about the peculiarities of the language system in the Middle Ages, linguistic analysis of the compound sentences with the subordinate clauses was carried out on the basis of the original text of W. Shakespeare’s comedy “ The twelfth night”.

The keywords: syntax, the subordinate clauses, the compound sentences subordinating conjunctions.